

Co je „systém brána“

Jde o způsob jednání policisty, při kterém se snaží **odradit oznamovatele od podání oznámení, nepřijme oznámení nebo vystupuje neochotně vůči oznamovateli**

. „Systém brána“ je pojem poprvé užitý ve studii Markéty Vaňkové

„*Systém brána“ aneb jak přispívá policie k reprodukci sociálního vyloučení*

(publikováno v Jakoubek, M. – Budilová, L.: Romové a Cikáni – neznámí i známí. Leda, Praha 2008) v níž je podrobně popisován případ obvodního oddělení policie, které má vyvinutý důmyslný systém pro to, jak odrazovat oznamovatele od podání oznámení (odrazování oznamovatelů popisované v této studii začíná už na vrátnici obvodního oddělení – „bráně“ – od toho autorka odvodila dnes již zažitý termín „systém brána“). Toto jednání je jednoznačně porušením etického kodexu Policie ČR, služební přísahy, zákona o policii a Listiny základních práv a svobod, která zaručuje právo na soudní a jinou právní ochranu.

Společně k bezpečí o.s. se ve své praxi velmi často setkává s klienty, kteří při kontaktu s policií – jako oznamovatelé – byli konfrontováni s takovýmto jednáním. Podle našich dosavadních zkušeností mezi hlavní **příčiny** tohoto jednání patří:

1. **Špatně nastavený systém hodnocení policejní práce.** I když se systém hodnocení u policie pomalu mění, policisté jsou někde stále ještě hodnoceni podle počtu objasněných případů v určitém časovém horizontu. Proto se snaží ohlašování případů, o kterých předem vědí, že bude složité je objasnit, odmítat, aby jim tzv. „nekazili statistiku“. Zpravidla se jedná o majetkovou kriminalitu (krádeže na osobách, vykradená auta, byty, domy apod.) a případy, které jsou složité na obstarávání důkazních prostředků, a jejich objasnění zabere proto více času (domácí násilí, sousedské spory, lichva apod.).

2. **Lenost, nezodpovědnost.**

3. **Nedostatek personálních kapacit** (policisté, kteří by měli k případu vyjet nebo se jím zabývat, jsou právě zaměstnáni jiným případem)

4. **Nekompetentnost a neschopnost** (policisté nevědí, jak s oznámení naložit a jak postupovat).

5. **S některými skupinami oznamovatelů jednájí někteří policisté automaticky jako s osobami druhé kategorie, nebo využívají jejich nízkého právního vědomí** (lidé ze sociálně vyloučených lokalit, lidé bez domova, mnohdy i senioři a děti a mládež).

Policisté jsou si současně vědomi toho, že toto jednání je velmi problematické, a proto se snaží oznamovatele od podání oznámení odradit různými „triky“ (uvádíme ty nejčastěji zaznamenané a upozorňujeme, že všechna uvedená tvrzení policistů jsou nesmyslná a oznamovatele

záměrně mystifikující či odrazující):

- Policista (příp. osoba ve vrátnici či recepci) tvrdí, že **nejde o trestný čin**, ale jen o přestupek, takže

nemá smysl to hlásit

Toto tvrzení se objevuje často v případech tzv. krádeží na osobách - policista trvá na tom, že pokud ukradená věc neměla hodnotu přes 5000 Kč, nejedná o trestný čin.

- Policista (příp. osoba ve vrátnici či recepci) **odkazuje oznamovatele na oddělení, kde má trvalé bydliště, nebo kde se čin stal** —

zkrátka pokud možno vždy na jiné oddělení, než je to jeho.

- Policista (příp. osoba ve vrátnici či recepci) tvrdí oznamovateli, že teď nelze oznámení přijmout (není tu kompetentní zaměstnanec, nefunguje počítač, nejde elektřina atd.), a proto **je nutné, aby oznamovatel přišel jindy**

- Policista (příp. osoba ve vrátnici či recepci) tvrdí, že **je nutné, aby oznamovatel označil konkrétního pachatele**, bez toho že nelze zahájit vyšetřování.

- Policista tvrdí, že „**s tím“ on nemůže nic dělat** (nejčastěji s kriminalitou dětí, s vyhrožováním, s domácím násilím atd. Často užívá argument: „je to tvrzení proti tvrzení“.)

Situaci navíc komplikuje skutečnost, že kontrolní orgány policie jsou součástí téhož útvaru, v rámci kterého došlo ke konfrontaci mezi policistou a oznamovatelem. To vyvolává u řady občanů oprávněný pocit nedůvěry v objektivní posouzení jejich případné stížnosti (v průměru pouze 13,7% stížností bylo v letech 2003 – 2007 policií vyhodnoceno jako oprávněných). V důsledku této situace občané na svá práva často rezignují a z nežádoucích postupů policistů se stává běžná praxe. Na policii není vyvíjen žádný tlak, který by vedl ke změně této situace.

Jak se „bráně“ bránit

1. **1.NENECHTE SE ODRADIT**. Podle trestního řádu **má Policie ČR povinnost přijmout oznámení** o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin (§158, odstavec (2) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád) a **je povinna toto oznámení prošetřit**

(§158, odstavec (1), zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád).průběhu šetření se může samozřejmě ukázat, že se nejedná o trestný čin, ale o přestupek. Pak tento přestupek policie buď řeší sama,

nebo své výsledky předává k dořešení jinému správnímu orgánu. Ovšem také u řady přestupků má policie za povinnost obstarat důkazy a příp. i zjistit pachatele (§58, odstavec (2) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích). Může se také samozřejmě ukázat, že nešlo ani o trestný čin, ani o přestupek. Pak policie případ tak zvaně založí. Nic z výše uvedeného ale neznamená, že by se policie neměla Vaším oznámením zabývat.

Sepsat oznámení a šetřit ho musí policie v každém případě.

Proto trvejte na tom, že chcete oznámení podat a s policistou sepsat.

2. **2. PODEJTE OZNÁMENÍ PÍSEMNĚ.** Oznámení můžete podat i písemně a poslat poštou. Takovém případě sepište, co se Vám přihodilo, a nejlépe doporučeně zašlete na adresu policie, ideálně v místě svého bydliště, ale není to podmínkou. V takovém případě máte zaručeno, že se policie bude Vaším oznámením zabývat. Vašemu dopisu bude přiděleno číslo jednací a bude s ním nakládáno jako s úředním podáním.

Pokud chcete být informováni o tom, jak Váš případ dopadl, nezapomeňte to do dopisu uvést.

3. **3. PODEJTE OZNÁMENÍ NA STÁTNÍM ZASTUPITELSTVÍ.** Podle zákona je možné obrátit setrestním oznámením také na státní zastupitelství (§158, odstavec (2), zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád).

známení je totiž kromě policie povinen přijmout i státní zástupce

. Tuto možnost můžete využít kdykoliv, ale doporučujeme ji zejména v případě, že policie odmítne se Vaší záležitostí zabývat. Pak současně doporučujeme tento důvod státnímu zastupitelství uvést („policie mě odmítla, proto se obracím na vás“).

4. **4. NEDEJTE SE OBALAMUTIT.** Nenechte se obalamutit a odbýt výroky typu: „to nemá smysl hlásit“, „to je tvrzení proti tvrzení“, „s tím nic neuděláme“, „přijďte jindy“, „můžete svoje tvrzení dokázat?“, „musíte se obrátit tam, kde bydlíte“ nebo dokonce velmi absurdním „pokud neznáte pachatele, nemůžete nic hlásit“.

Každý čin, který Vám nebo někomu jiném způsobil škodu na zdraví nebo na majetku nebo jinou újmu, ať už

seprůběhu šetření ukáže, že to byl trestný čin, nebo přestupek, **má smysl hlásit**

. Proto trvejte na sepsání písemného oznámení (příp. oznámení zašlete poštou, nebo podejte na státním zastupitelství – viz výše), a to v daný moment na daném místě – máte na to právo.

Důkazy navíc obstarává policie, ne Vy

. Pokud se něco zdá jako „tvrzení proti tvrzení“, pak je na policistovi, aby prošetřil, jak se věci mají. Znamená to ovšem, že přestane vynášet úsudky od stolu, ale začne se případem zabývat.

Dejte policistům najevo, že jste si vědomi svého práva oznámení podat a jejich povinnosti jej přijmout a případ následně šetřit.

5. **5. OZNÁMENÍ MŮŽETE PODAT KDEKOLIV. Přijmout oznámení musí kterýkoliv útvar policie, který jemu určen** (zpravidla obvodní, resp. místní oddělení, příp. kriminální služba). Nenechte si namluvit, že musíte čin hlásit tam, kde se stal, nebo tam, kde máte trvalé bydliště. Není to pravda a toto tvrzení není ničím podložené. Který útvar bude nakonec Vaši věc šetřit, je interní záležitost policie, která Vás nemá zatěžovat tím, co může udělat sama –

oznámení si následně předat z jednoho pracoviště na druhé.

6. **6. DŮKLADNĚ SI PŘEČTĚTE SEPSANÉ OZNÁMENÍ.** Nejprve se podívejte na to, jak je dokument nadepsán. Mělo by jít o

„**Protokol o trestním oznámení**“

. Policista Vám může navrhnout sepsání

„**Protokolu o podání vysvětlení**“

, což je samostatný zápis popisující danou situaci, na jehož základě však není zahajováno trestní řízení.

Pokud si přejete, aby policie věc šetřila, trvejte na sepsání trestního oznámení.

Pečlivě si také dokument přečtěte, jestli jenem napsáno to, co jste ohlašovali. **Pokud chcete být informováni o tom, co ve Vašem případě policie učinila, máte právo dozvědět se to ve lhůtě jednoho měsíce, ale musíte o to výslovně požádat**

(§158, odstavec (2) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád). Podle téhož zákonného ustanovení je policista povinen Vás o tomto právu poučit. Pokud o to nepožádáte, policie Vás nevyrozumí, což bývá ve formuláři oznámení zaneseno.

Dobře si tedy přečtěte opravdu všechno, co podepisujete, a pokud nebudete čemukoliv rozumět, požádejte policistu o vysvětlení.

7. **7. STĚŽUJTE SI.** Pokud všechno ostatní selže, nebo pokud jste přístupem policistů hrubě nespokojeni, pak máte možnost si stěžovat.

Doporučujeme stěžovat si hned, a to přímému nadřízenému dotyčného policisty, tj. vedoucímu obvodního oddělení, příp. o stupeň vyššímu manažerovi

. Na základě zkušeností našich klientů bývají osoby na manažerských pozicích vstřícnější, více jim záleží na kvalitě práce a image jejich útvaru, a tedy i na takovém řešení situace, které bude pro oznamovatele uspokojivé. Oficiální stížnosti přijímá odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia na e-mailové adrese

ovk@mvcv.cz

. Zaslání písemných stížností na Policejní prezidium však nepovažujeme za příliš efektivní. Sepisování sebere čas, stížnost je dlouho prošetřována a navíc jen malé procento (cca 13%) stížností je nakonec vyhodnoceno jako oprávněné.

CO SE DĚJE S VAŠÍM OZNÁMENÍM

- POKUD JDE O TRESTNÝ ČIN A POLICIE JE ÚSPĚŠNÁ

Pokud se policii, státnímu zástupci a soudci podaří pachatele činu odhalit a odsoudit, vypadá postup následně (popis je v zájmu maximální srozumitelnosti zjednodušen, podrobnosti viz platné právní předpisy):

- POKUD SE NEJEDNÁ O TRESTNÝ ČIN, PŘÍPADNĚ JE POLICIE NEÚSPĚŠNÁ

Popis je v zájmu maximální srozumitelnosti zjednodušen, podrobnosti viz platné právní předpisy:

- Pokud **máte pochybnosti** o tom, že policie po zahájení trestního řízení pracuje správně, pak se můžete **obrátit na státní zastupitelství** s žádostí o prošetření (§ 157a) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

)

- **Usnesení** o tom, že byl případ odložen, musí být **doručeno poškozenému** (oběti), pokud je známý.

- **Proti usnesení** o tom, že případ byl odložen, můžete – pokud jste obětí trestného činu a policie Váš případ odložila - **podat stížnost**, pokud se domníváte, že trestný čin spáchán byl.

- **Oznamovatele** – tj. toho, kdo případ oznámil, ať už šlo o oběť či svědka – **policie o odložení věci vyrozumí**, pokud o to předem požádal.

1. Podáte trestní oznámení a policie zahajuje úkony v trestním řízení, tj. začne případ šetřit
2. Policie případ šetří, prověřuje všechny okolnosti a obstarává si důkazy – tato fáze se nazývá přípravné řízení trestní
3. Policie má dostatek důkazů pro obvinění konkrétní osoby/osob a toto obvinění mu/jim tedy sděluje
4. Policie předává případ na státní zastupitelství a to následně soudu

- Během rozhovoru s občanem, který přišel podat oznámení, policista zjistí, že **se nejedná o trestný čin, ani o přestupek**

. Pak podle § 158 odst.3 trestního řádu spis o případu založí a občana o tom vyrozumí. Tento postup policie volí v případě, že je hned od počátku jasné, že věc nemůže být trestným činem ani přestupkem (například dohady manželů o majetek, což je občansko právní věc).

- Po oznámení zahájí policie prověřování (úkony v trestním řízení). Pokud o to občan požádá, musí jej policie po měsíci vyrozumět o stavu věci. Po skončení prověřování musí policie ve věci rozhodnout, a to následovně:

1. Pokud **se nejednalo o trestný čin, ale o přestupek, předá** policie případ (podle § 159a odst. 1, písm. a)) příslušnému správnímu orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu.

2. Pokud se jedná o **kázeňský přestupek** (např. vojáka), policie případ **předá** příslušnému orgánu ke kázeňskému projednání (podle § 159a, odst. 1, písm. b))

3. Pokud **nešlo ani o trestný čin, ani o přestupek**, policie případ **odloží** (usnesením podle § 159a odst. 1 trestního řádu).

4. Pokud policie zjistila, že **trestní stíhání je v dané věci nepřipustné** podle § 11 odst. 1 trestního řádu (např. prezidentská milost, poslanecká imunita, podezřelý zemřel, není trestně odpovědný atd.) a

případ odloží

(usnesením podle § 159a odst. 2 trestního řádu).

p

5. Státní zástupce nebo policie rozhodne, že **trestní stíhání je v dané věci neúčelné** (podle § 172 odst. 2, písm. a) nebo b) trestního řádu) – trest, ke kterému by trestní stíhání směřovalo, je bezvýznamný v porovnání s trestem, který byl podezřelému již uložen za jiný trestný čin, byl-li pachatel za stejný skutek již jinak potrestán - a policie

případ

odloží

(usnesením podle § 159a odst. 3 trestního řádu).

6. Policii se **nepodařilo zjistit pachatele**, a tak **případ odloží** (podle § 159 odst. 4 trestního řádu). Pokud policie pachatele někdy v budoucnu odhalí – např. v souvislosti s jinými trestnými činy, k případu se vrátí.

DŮLEŽITÉ: Vybrané případy evidované Společně k bezpečí o.s.:

[ODKAZ - Systém brána](#)